

DEFINIȚIA DREPTULUI FINANCIAR.

Reglementarea relațiilor financiare, potrivit necesităților, conținutului și cuprinsului finanțelor publice, include:

- constituirea și utilizarea fondului bugetar al statului;
- constituirea și utilizarea fondului de asigurări sociale de stat și a fondului de ajutor de șomaj;
- constituirea și utilizarea fondurilor bănești proprii ale regiilor autonome și ale instituțiilor publice;
- emisiunea monetară;
- circulația monetară cu numerar și fără numerar;
- regimul juridic al valutei;
- politica fiscală a statului;
- controlul financiar;
- organizarea și funcționarea aparatului financiar, bancar și de credit.

În îndeplinirea sarcinilor sale, statul, reglementează toate aceste relații financiare care, astfel, devin raporturi juridice financiare.

Dreptul financiar poate fi definit ca fiind format din totalitatea actelor normative care reglementează relațiile de constituire, repartizare și utilizare a fondurilor bănești ale statului și ale instituțiilor publice, destinate satisfacerii sarcinilor social-economice ale societății.

Prin intermediul finanțelor publice se asigură constituirea, repartizarea și utilizarea eficientă a banului public pentru sporirea producției de mărfuri, dezvoltarea forțelor de producție, dezvoltarea învățământului și culturii, ocrotirea sănătății, etc.

NORMELE DE DREPT FINANCIAR

Din definiția dreptului financiar rezultă că acesta reprezintă un ansamblu de norme juridice care sunt de drept financiar în virtutea aceea ce reglementează, deci datorită faptului că reglementează relații, acte și operațiuni financiare privind ondule bănești ale statului și ale instituțiilor, întreprinderilor și organizațiilor de stat.

Normele de drept financiar se disting față de celelalte norme juridice instituite de către organele de stat prin acest obiect specific-financiar-de reglementare. Acest obiect specific reprezintă criteriul esențial și unic de recunoaștere a normelor de drept financiar, deoarece, din punctul de vedere al formelor de exprimare ale dreptului, normele de drept financiar se întâlnesc atât în cuprinsul actelor normative emise pentru reglementarea anumitor relații, acte, operațiuni financiar, cât și în cuprinsul unor acte normative care, în principal, reglementează relații de natură diferită. Astfel, marea majoritate a normelor de drept financiar sunt cuprinse în Legea finanțelor, legile bugetare, legile și decretul privind impozitele, asigurări de stat prin efectul legii și în alte acte normative emise pentru domeniul financiar. Spre deosebire de acestea, normele juridice privind taxa pentru folosirea terenurilor proprietate de stat datorată bugetelor locale de către unitățile economice sunt cuprinse în legea cu privire la fondul financiar; normele juridice privind încasarea amenzilor administrative în folosul bugetului de stat, care instituie astfel un venit bugetar, sunt cuprinse în legea referitoare la stabilirea și sancționarea contravențiilor etc.

Normele de drept financiar, au, la fel cele mai multe norme juridice, un caracter general, impersonal, deci, Privesc un număr nedeterminat de subiecte de drept și se aplică repetat în timp, ori de câte ori sunt condițiile vizate de ele. Pe lângă acestea, unele norme de drept financiar au caracter individual în virtutea anumitor necesități financiare concrete. Astfel, legile de adoptare a bugetelor de stat, pe lângă dispoziții generale, cuprind și dispoziții care stabilesc individual cuantumul

unor subvenții acordate pentru completarea veniturilor proprii ale unor bugete locale etc.

În ceea ce privește structura logio-juridică, normele de drept financiar cuprind și ele trei elemente specifice normelor juridice: ipoteza, dispoziția și sancțiunea, cu unele particularități determinate de specificul financiar al obiectului de reglementare și de interesul financiar al statului.

Ipoteza noiei de drept financiar prevede condițiile sau împrejurările în care urmează să se aplice dispoziția cuprinsă în aceste norme juridice. Astfel, de exemplu, Legea finanțelor prevede că "venitul național, ca valoare nou creată în industrie, agricultură, construcții, transporturi și în alte domenii, reprezintă sursa de bază a fondurilor bănești ce se constituie în economie". În acest sens, cele mai importante fonduri bănești necesare trebuințelor obștești, în societatea noastră se constituie pe baza repartizării venitului național, în condițiile în care cea mai mare parte a acestui venit este realizată în industrie, agricultură și construcții.

Dispoziția normei de drept financiar prevede conduita subiectelor vizate de această normă, fie obligând aceste subiecte să acționeze într-un anumit fel, să acorde ori să plătească anumite sume de bani etc, fie permițându-le să-și constituie și să întrebuințeze anumite fonduri bănești, fie interzicându-le săvârșirea unor acte sau operațiuni. Deci, din punctul de vedere al dispoziției pe care o cuprind, normele de drept financiar pot fi onerative, permissive și prohibitive.

Cele mai multe dintre normele de drept financiar cuprind dispoziții onerative, deoarece sunt instituite în virtutea necesităților economice, ale formării fondurilor bănești necesare fondurilor bănești necesare trebuințelor obștești. Potrivit acestor necesități, prin normele de drept financiar se stabilesc cu preponderență în mod onerativ formarea fondurilor bănești obștești prin plăți obligatorii de impozite, taxe etc. ale unităților economice și persoanelor fizice, modul de repartizare de cele mai multe ori obligatoriu a acestor fonduri bănești, ca și utilizarea acestor fonduri bănești în limitele prevederilor planurilor financiare, cu documentația și justificarea corespunzătoare. De exemplu, Legea privind impozitul pe fondul de retribuire prevede onerativ că "unitățile economice de stat și instituțiile de stat sunt obligate să plătească un impozit asupra fondului total de retribuire"; Legea finanțelor prevede onerativ că "veniturile și cheltuielile prevăzute în bugetul de stat se repartizează pe trimestre, în funcție de sarcinile de plan desfășurate și în termenele legate de vărsare a veniturilor și de efectuare a plăților"; Decretul cu privire la asigurările prevede onerativ că în cadrul asigurării prin efectul legii a călătorilor "pretențiile asiguratului sau moștenitorilor săi față de organizațiile care transportă călători, în legătură cu accidentul produs și cu urmările acestuia, se sting în limita sumei asigurate plătite.

IZVOARELE DREPTULUI FINANCIAR

Izvoarele dreptului financiar sunt alcătuite din totalitatea actelor normative care reglementează raporturile juridice financiare. În raport de gradul de generalitate sau specificitate, se disting următoarele izvoare:

A. IZVOARE COMUNE ALE DREPTULUI FINANCIAR

Astfel, în ierarhia izvoarelor, comune distingem ca prim izvor de drept financiar - Constituția. Legea fundamentală a țării prevede dispoziții referitoare la elaborarea, aprobarea și executarea bugetului public național și a contului de încheiere a exercițiului bugetar, de asemenea prin normele constituționale sunt stabilite competențele statului cu privire la gestiunea banului public, sarcini referitoare la controlul execuției bugetare, politica valutară, politica fiscală etc.

Ca izvoare comune se mai disting, legile ordinare ale parlamentului, decretele prezidențiale și hotărârile ale guvernului.

B. IZVOARE SPECIFICE ALE DREPTULUI FINANCIAR

Izvoarele specifice sunt actele normative care cuprind dispoziții referitoare la relațiile financiare. Ca izvoare specifice ale dreptului financiar cităm:

- Legea nr. 72/1996, publicată în M.Of. nr. 152/17 iulie 1996.

Această lege definește sfera de cuprindere a finanțelor publice, și anume: elaborarea, aprobarea și execuția bugetului public național, stabilirea și perceperea impozitelor, taxelor și altor venituri ale statului, utilizarea mijloacelor financiare ale organelor puterii legislative, judecătorești și executive, ca și controlul modului de folosire a mijloacelor materiale și bănești aparținând instituțiilor publice, regiilor autonome, precum și a capitalului social investit de stat în societățile comerciale. În lege este precizată aria de cuprindere a instituțiilor publice care cuprind Președenția României, Guvernul, ministerele, celelalte organe ale administrației de stat, precum și instituțiile de stat de subordonare centrală și locală.

Sub acest aspect, legea finanțelor publice cuprinde principiile și normele de bază ale activității financiare a statului, constituind cadrul legislativ general al finanțelor publice. În acest sens, Legea finanțelor publice este o reglementare la nivel de lege-cadru.

Referitor la reglementarea relațiilor financiare ale statului, Parlamentul a adoptat o serie de legi privind:

- Activitatea bancară (Legea nr. 58/1998);
- Statutul Băncii Naționale a României (Legea nr. 101/1998);
- Impozitul pe profit (Ordonanța Guvernului nr. 70/1994, republicată).
- Ordonanța Guvernului privind impozitul pe venit nr. 73/1999;
- Organizarea și funcționarea controlului financiar și a Gărzii financiare (Legea nr. 30/1991);
- Tarifal vamal de import din 1 ianuarie 2000.
- H.G. nr. 443/1990, privind stabilirea taxelor consulare;
- Legea nr. 45/1992, privind stabilirea nivelului unor taxe în sume fixe, datorate statului în lei de persoanele fizice și juridice și introducerea taxei asupra mijloacelor de transport cu tracțiune mecanică de regiile autonome, societățile comerciale și de ceilalți agenți economici organizați ca persoane juridice;
- Ordinul ministrului finanțelor nr. 817/1998, pentru aprobarea regulamentul privind organizarea și funcționare a Gărzii financiare;
- Regulamentul B.N.R. nr. 2 din 1996, privind operațiunile cu numerar;
- Regulamentul nr. 1/1991 privind operațiunile curente și transferurile de capital cu mijloace de plată straine, publicat în M.Of. nr. 101 din 13 mai 1991.

DREPTUL FINANCIAR ÎN CADRUL SISTEMULUI DE DREPT

Sistemul dreptului nostru este caracterizat atât prin unitatea esențială a tuturor normelor juridice de a exprima voințele și interesele poporului muncitor, cât și prin împărțirea acestor norme de ramuri după specificul relațiilor sociale pe care le reglementează. Între aceste ramuri, după dreptul constituțional și dreptul administrativ, este enumerat și dreptul financiar cuprinzând totalitatea normelor juridice care reglementează activitatea financiară a organelor de stat, întocmirea și executarea bugetului de stat, creditul, asigurările etc. Dreptul financiar este prezentat ca una dintre ramurile sistemului de drept și în lucrările de specialitate juridică financiară din statul nostru și din celelalte state.

Dreptul financiar este o ramură a sistemului dreptului din statul nostru, datorită faptului că are un obiect de reglementare propriu, indiferent dacă acest obiect este denumit relații financiare, acte și operațiuni financiare, ori constituirea, repartizarea și întrebuințarea fondurilor bănești

necesare statului, satisfacerii trebuințelor generale ale societății. Datorită acestui obiect propriu de reglementare cu specificul "financiar", distinct de al celorlalte ramuri de drept, și având în vedere că obiectul propriu al reglementărilor juridice este criteriul principal și fundamental în stabilirea ramurilor de drept, dreptul financiar este prezentat, ca una dintre ramurile sistemului de drept.

Pe lângă obiectul propriu și specific de reglementare, dreptul financiar este important pentru întreaga activitate de stat, pentru îndeplinirea practică a funcțiilor statului, pentru îndeplinirea Programului de făurire a societăților multilateral dezvoltate. Această importanță reprezintă și ea un argument pentru situația dreptului financiar de ramură a sistemului de drept din statul nostru.

Activitatea financiară a statului

Statul asigură cadrul juridic-legislativ pentru desfășurarea activității economice și condițiile de exercitare a liberei inițiative de către agenții economici. În anumite împrejurări, statul ia măsuri pentru a susține economia în ansamblu sau numai unele domenii și zone, acordă subvenții, mediază în conflictele de muncă.

Implicarea statului în activitatea economico-financiară se realizează și prin alte moduri. De exemplu în toate țările există un număr de firme aparținând administrației de stat, centrale sau locale, care produc bunuri și servicii și funcționează încadrându-se în economia de piață. Statul plătește numeroase salarii personalului care lucrează în administrație, încasează impozite de la toți agenții economici cu venituri ce depășesc un anumit nivel, impozite care în unele țări reprezintă ponderi importante din produsul național, finanțează investiții, acordă ajutoare, este un mare consumator de bunuri și servicii pentru administrație și armată.

Implicarea statului în economie este, efectiv limitată datorită faptului că:

- a) aceasta este întotdeauna rezultatul unui anumit raport de interese, foarte fragil, între cei pro și contra unei anumite implicări. Modificarea marjei de implicare într-o direcție poate avea loc numai în limitele permise de realizarea unui raport de interese favorabil schimbării, altfel aceasta ar fi respinsă;
- b) economia în ansamblu sau este o realitate formată prin acțiunea concomitentă a tuturor agenților economici cărora statul nu le poate dicta ce să facă, libertatea lor, hotărâtă în mod democratic, rămânând sacră și inviolabilă;
- c) organele administrației de stat, centrale și locale, deși sunt numeroase, fiecare poate să acționeze cât îi permite autonomia sa, ceea ce determină o limitare generală a implicării statului în economie.

Cea mai amplă implicare a statului în economia de piață se realizează prin resursele sale financiare și are loc în dublu sens:

- când se formează aceste resurse prin preluarea unei părți, mai mari sau mai mici, din veniturile agenților economici;
- când sunt cheltuite, pentru realizarea obiectivelor urmărite.

Resursele financiare și cheltuielile statului se concentrează în bugetul central, elaborat de puterea executivă (guvernul) și bugetele locale, elaborate de administrațiile locale.

Bugetul este format din două părți, adică, venituri și cheltuieli, fiecare dintre acestea fiind detaliate pe capitole, adică pe surse de venituri și obiective de cheltuieli.

Bugetul se stabilește anticipat pe un an (care poate să coincidă sau nu cu cel calendaristic), iar veniturile și cheltuielile sale sunt în funcție de evoluția pe care se estimează că o va avea economia.

Principalele capitole la venituri sunt: impozite și taxe pe venituri industriale, agricole, comerciale, bancare etc., cotizații pentru asigurările sociale și venituri de la întreprinderile de stat, iar la cheltuieli:

funcționarea administrației publice, apărare, învățământ, asigurări și asistența socială, locuințe și afaceri economice.

La venituri, ponderea cea mai mare o au impozitele (până la 70%) și cotizațiile pentru asigurări sociale (până la 15%). La cheltuieli, capitolul pentru asigurări ocupă locul cel mai important (până la 47%), după care urmează, în țările dezvoltate, capitolul apărare (până la 24%).

Atât în elaborarea, cât și în execuția bugetului se urmărește echilibrarea veniturilor cu cheltuielile. În cazul în care, totalul cheltuielilor depășește veniturile, bugetul este deficitar. Pentru a susține totuși cheltuielile fără acoperire în venituri, statul recurge fie la împrumuturi (interne și externe), fie la emisiune de bani fără acoperire în bunuri și servicii (inflație), fie la amândouă soluțiile. Împrumuturile făcute pentru acoperirea deficitului bugetar reprezintă datoria publică.

Când deficitul se manifestă pe termen scurt, poate avea asupra economiei anumite efecte stimulative, dar dacă se perpetuează în timp îndelungat are efecte negative sigure.

În cazul în care veniturile depășesc cheltuielile, bugetul este excedentar. Peste un anumit nivel, considerat minim, excedentul bugetar are efecte negative asupra economiei întrucât lasă nefolosite, sau amână folosirea pentru mai târziu a unor resurse financiare importante care ar putea contribui la sporirea producției de bunuri și servicii.

ȘTIINȚA DREPTULUI FINANCIAR

Știința finanțelor cercetează relațiile economice care alcătuiesc finanțele din statul nostru. Pornind de la legitatea categoriilor economice, știința finanțelor explică esența economică a relațiilor financiare și urmărește perfecționarea acestor relații, a formelor organizatorice financiar-bancare și a operațiunilor tehnico-financiare, în vederea constituirii, repartizării și întrebuințării cât mai eficiente a fondurilor bănești destinate trebuințelor obștești specifice construcției societății multilaterale dezvoltate.

Știința dreptului financiar cercetează normele și instituțiile financiare pornind de la generalizările științei finanțelor, potrivit corelației dintre relațiile economice și expresia lor juridică

În timp ce știința finanțelor este o parte a economiei politice, știința dreptului financiar este o parte a științelor juridice. Însă, atât știința finanțelor, cât și știința dreptului financiar fac parte din științele sociale, concomitent cu economia politică și cu celelalte ramuri ale științei dreptului.

Știința dreptului cercetează normele juridice privind bugetul de stat, inclusiv veniturile și cheltuielile acestui buget, formarea și repartizarea fondurilor bănești ale unităților de stat, organizarea și planificarea creditului, asigurările prin efectul legii de bunuri și persoane, emisiunea și circulația monetară, precum și controlul financiar.

În etapa actuală știința dreptului financiar urmărește perfecționarea continuă a reglementării financiare și îndrumarea aplicării practice a acestei reglementări, potrivit directivelor cuprinse în Programul Social Democrat de făurire a societății multilaterale dezvoltate.

ÎN concordanță cu obiectul dreptului financiar și al științei acestui drept, disciplina de învățământ a dreptului financiar cercetează și prezintă noțiunile teoretice și ale aplicării practice a normelor de drept financiar în vigoare, instituite de organele statului nostru și privind bugetul de stat, veniturile și cheltuielile bugetare, fondurile bănești ale instituțiilor și întreprinderilor de stat, formele și condițiile creditului, asigurările prin efectul legii de bunuri și persoane, emisiunea și circulația monetară, precum și controlul financiar

În concluzie, disciplina de învățământ a dreptului financiar studiază noțiunile teoretice și ale aplicării practice a normelor juridice privind:

- organizarea bugetului de stat și procedura întocmirii, adoptării și executării acestui buget;
- veniturile bugetului de stat și realizarea lor;
- Cheltuielile bugetare și realizarea lor;
- formarea și repartizarea fondurilor bănești ale întreprinderilor și organizațiilor economice de stat;
- formele și condițiile creditului
- reglementarea refacerii mijloacelor de producție distruse neprevăzut și asigurările prin efectul legii de bunuri și persoane;
- emisiune monetară, planificarea circulației bănești interne, decontările fără numerar, precum și alte mijloace de plată străine;
- organizarea, formele și procedura controlului financiar.